

СЕН БАҲОРНИ СОҒИНМАДИНГМУ?! (АБДУЛЛА ОРИПОВНИ
ХОТИРЛАБ)

Юсупова Мунаввара (Юсуф).

*Тўрткўл туман Ахборот кутубхона марказида фондларни ташкил қилиш,
сақлаш ва қайта ишлов бериш хизмати раҳбари. Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон
Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, шоира*

" Парчагина булут, чексиз осмон
Адир ортидаги ёлғизоёқ йўл
Барча ташвишларни унутиб шодон
Қайтгим келаётир қошинга буткул... "

Бу сизнинг сўзингиз... Лекин бу сизнинг
сўзларингизни мен ўзингизга айтмоқчиман, эй, буюк шоир! Нега-ки, бир саррин
ел, бир майин шаббода бўлиб изладим... Сиздан қолган битта ҳақ сўз ҳеч
хаёлимдан кетмайди :

" Қисмат майин ичдим аччиқ ва тахир,
Туйдим эҳтироснинг самовий кучин,
Дунёда одамзод яшамас ахир ,
Фақат иродасин синамоқ учун..."

Мен ҳам қисмат майин аччиқ ва тахирлиги учун сизга қочдим ва сиз
менга эҳтироснинг самовий кучи бўлган шеърларингизни инъом қилдингиз.
Бу куч менга ўз-ўзимни ҳаракатлантирувчи эзгу сўз, эзгу амал, эзгу
вақтни тухфа қилди. Мен бу куч билан ўз-ўзимни кашф қилиб бордим.
Сиз менга мактабдаёқ пайтимда қўл бердингиз. Сизнинг шеърларингизни ўқиб ёд
олардим. У менинг қалбимга малҳам, руҳиятимга сардор эди.
Мен нимага сўзимни сизнинг " Соғинч " деган
шеърингиздан бошляпман... Ахир мен сизни соғиндим.
Гарчи сиз мени билмасангиз-да, гарчи икки-уч йўла учрашган бўлсак-да , гарчи
минг км бир-бировдан узоқда яшасак-да сизнинг сўзларингиз
билан кунимни ўтказардим. Сиз билан
бир суҳбатлашмоқ умиди мени тинч қўймасди.
Талабалик йилларимизда дугонам Санамжон билан сизнинг уйингизга боришга а
хд қилдик.
Ўзбекчилик қуруқ қўл билан бормаслик учун хрустал идишларни кўтариб олган
миз. Излай-излай " Россия " меҳмонхонаси ёнидаги уйларнинг биридан топдик.
Ҳаяжон билан "Сен кир ", " Сен кир" лаб бироз турдик. Эшик сигналини

босдик. Ҳанифа ая эшикни очди. Ҳанифа ая кўнгли очиклик билан самимий кутиб олди. Ҳанифа ая ўзбек аёлларининг типик вакиласи сифатида меҳмондўстлиги билан ажралиб турарди. У шу қадар меҳрибон эди-ки, бу фазилятнинг акси чехрасида балқиб турарди. Сухбат давомида у "Шоирни Фарғонадан битта мухлиси келиб чойхонага олиб кетдилар. Шу томонда ошнинг тагига қараб, бу ердаги чойхонада пиширибди эканлар" - деди. Биз бу мухлисга тасаннолар айтдик. Сўнгра "Ақчақўл илҳомлари" да Сизни кўп бор учратдик. Лекин сиздек улуғ шоир билан юзма-юз туриб гаплашиш биздек тухумдан чиққан чиқмаганларга армон эди. Бир сафар Сизни топдик деганимизда биттаси келиб Сизни олиб кетиб қоларди... Пиширган ошимизга яна пашша тушарди. 2001- йил эди. Абдулла Орипов ижод ҳақида, бугунги танловда катнашган ижодкорларнинг шеърлари хусусида гапирар экан, "... бу залда кўриб турибман бошқа шоирларимиз ҳам ўтирибди экан. Шуларга ҳам сўз берсак. Фақат икки бандли шеър ўқисалар, марҳамат ким чиқади...",- дедингиз. Менинг олдимда устозим, Қорақалпоғистон халқ шоираси Гулчеҳра Раҳимова ўтирганди. Мен унга қарадим. У эса менга қараб "чиқ" дегандай ишора қилди. "-Мен сизни юзингизга оёқ кўйиб чиқиб кетолмайман." - дедим. Шу пайт сахнага Рўзагул Эгамбердиева отилиб чиқди. Ичимда бир нима шим этиб узилиб кетгандай бўлди. У узундан узоқ бир дoston ўқиди. Шоир асабийлашди ва у шеърни ўқиб бўлгандан кейин ҳеч кимга сўз бермади ва ҳеч ким мен чиқаман дейишгая журъат ҳам қилолмади...2001-йилдаги бу танлов билан боғлиқ воқеалар(Бу Муҳаммад Юсуф билан боғлиқ.) Бу ҳақда кейинги мақолаларимда айтиб ўтаман.

2005-йилда эса "Тўрткўлим" деган ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маърифий, бадиий журнални Тўрткўл маҳаллий телевидениесининг директори Муҳаммад Соли бошчилигида чиқарадиган бўлдик. Дастур режасида эл таниган машҳурларнинг Тўрткўл ҳақидаги фикрларини бериш ҳам кўзда тутилган эди. Дастур тасдиқдан ўтгандан кейин оёғимга жон, нафақат оёғимга балки жисму жонимга жон кирди. Нега деганда Тошкентга, устоз ёнига бораман. Гўё совуқда қотиб қолгандек, севган ёзувчи ва шоирларимни кўраман деган ўй-фикр бутун вужудимни илитаётган эди. Дастлаб метрода Ёзувчилар уюшмасининг кичик бир захматкаши Рустам Мусурмон билан учрашиб қолдим. Ёзувчилар уюшмасига (у вақтда Ёзувчилар уюшмаси Мустақиллик майдонида эди) ўтамиз деб, турсак профессор Отаназар Матёкубовни кўриб қолдик. Ундан ҳам дастхат олдик. У Тўрткўл ҳақида шундай яхши фикр билдирди... "Мен Тўрткўлнинг Аллоҳ назари тушган ер, қадим Хоразм заминидagi ўзига хос истеҳком эканлигига бир неча бор имон келтирганман. Уни Октябрь тўнтаришидан аввал бебахтликда бахти чопган юрт, деб айтса ҳам бўлади. Тўнтаришдан кейин эса энг зўр одамлар шу ердан кўним топганлар. Ана шуларда асл

Хоразмнинг руҳи сақланиб қолган. Яхши маънодаги эзгу ишларнинг авлоддан авлодга ўтиши, давомийлиги суннат ҳисобланади. Ўйлаймизки, бундай илоҳий суннатларга Тўрткўл муқаддас бешик бўла олади. Мен бу гапларни шоир укам Рустам Мусурмон гувоҳлигида юрагимнинг тўридан чиқариб айтдим."

Сўнгра биз Рустам Мусурмон билан ёзувчилар уюшмасига келдик. Рустам мени сизнинг олдингизга олиб кирар экан,

"- Қорақалпоғистоннинг яна бир шоираси - Мунаввараси , - дея таништириб, чиқиб кетди. Сизнинг ҳорғин нигоҳингизга боқар эканман, мен йиллаб кутганим бу дийдорнинг ташвишлари кўп эканлигини англаб етдим. Устозга 2003-йилда Урганч давлат университетининг нашриётида чоп этилган " Тўрткўл зминдаги буюклар" рисоламни такдим этдим. Сухбатни қисқа қилиш учун ташрифимдан мақсад "ТЎРТКЎЛИМ" журналини чиқариш ва унда сизнинг ҳам бу ўлка ҳақидаги фикрларингиз жой олиши кераклиги ҳақида гапирдим. Сиз рисолаи бир-бир варақлаб кўрар экансиз, " Раҳмат " деб, қўйдингиз. Ва оқ қоғозга ёза бошладингиз:

" Ҳар гал бағри бепаён, саҳроси каби кенг, қорақалпоқ диёрига борганимда унинг гўзал табиатидан мафтун ва танти фарзандларининг меҳмондўстлигидан мафтун бўлганман. Қадимий ва навқирон Тўрткўлга ташрифларим ҳам бундан мустасно эмас. Мен Тўрткўлнинг шу ўлка фаҳрига айланишини тилайман! "

Шундан кейин унинг ўринбосари севимли шоиримиз Сирожиддин Саййид ҳам шундай деб ёзиб берди: "- Шоира синглимиз ҳузуримга келиб, Тўрткўл ҳақида фикрлар ёзиб беришни сўраганида қўйидаги мисра туғилди:

" Балки Тўрткўл эрур,
балки тўрт гулдир,
Бахту Истикболга
туташ тўрт йўлдир.

Юртни юраклар юксалтиражаклар. Тўрткўл заминининг гуллари ҳам, йўллари ҳам диллари ҳам сўлмасин, ҳам сўнмасин. Тўрткўлликларга юксак кўнгил ва баланд омадлар доим ёр бўлсин! "

Менинг севган ёзувчим Аҳмаджон Мелибоев эса: "- Мен Тўрткўлдаги бир расмий маросимда қатнашган эдим. Ҳаво серёғин келган, пилла териш мавсуми эди. Одамлар пиллани жаладан сақлаб қолиш учун ўз уйидаги энг қимматбаҳо кигиз, наматларини олиб чиқиб, ипак қурти хом ашё ўраётган махсус сўриларга ёпишган. Мен бу ҳақда, халқнинг ушбу фидойилиги ҳақида ёшлар газетасига катта мақола ёзганман. Шунингдек қорақалпоқ адабий муҳитининг катта ва бир муҳим бўлаги Тўрткўлда эканлигини ҳам яхши биламан. Қорақалпоғистон ҳақида ўйласам негадир Тўрткўл кўз олдимга келаверади..."

Ўзбекистон халқ шоираси Ҳалима Худойбердиева эса:

"- Яқинда Тўрткўл ҳақида суҳбатлашганимизда ушбу сатрлар туғилди:
Тўрткўлнинг тўртта ғози
нозланиб сузар бўлсин,

Кўпкарида тўрткўллик
Учқурлар ўзар бўлсин! "

Биз ҳамиша тўрткўлликларнинг яхши кунлари, байрамлари, базму жамшидларига гувоҳ бўлайлик! "

Шунингдек журнални Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ шоири, Ўзбекистон Қаҳрамони Ибройим Юсупов, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси Ўзбекистон Қаҳрамони Тўлепберген Қайипбергеновнинг ҳам қалб битиклари беэаб турибди. Мен буларни нимага ёзаяпман? Юртим одамлари сизни жуда ҳам яхши кўради. Китобхонларнинг кўлларидан сизнинг китоб тушмасди... Ахир эл дардини элнинг тилида ёздингиз... Тақдирингиздаги турли хил нағмалар, сўз ўйинларидан ўзингизни асраёлмадингиз... Суянгангиз табиат бўлди. Суянгангиз баҳор бўлди. Тошкентга бир борганимда сизни суриштирсам касалхонада, дейишди. Олдига одам кўймас эканлар, дейишди. "Орзу-армонлардан ўраганим оппоқ рўмолим " бошимдан сирғалар экан " яна уни ўраш учун шеърингиз бўстониға юз тутдим.:

" Табиат ишончдан айирма сира,
Айирма ўчмасин дилдан шуқуҳинг,
Бенишон йўқолиб кетгандан кўра
Яхши-ку тентираб юрса гар руҳинг.
Тимқора осмонга ой чиқса дилбар,
Заминга тўқилса нури сар-сари.
Булутлар ортидан боқолсанг агар,
Абадий йўқликдан афзал-ку бари.
Сен юрган боғларни бахтга тўлдириб,
Сайр этса шомларда дўст ила ёрон.
Уларни ўргулсанг шаббода бўлиб,
Ахир бу толенинг нимаси ёмон.
Бир куни фарзандинг ўксик дилида,
Уйғонса ғамларни енгган муҳаббат.
Капалак мисоли учиб йўлида,
Сен уни қутласанг, ахир бу не бахт.
Ғамгин ва беиқбол ёринг оҳ уриб,
Болишга бош кўяр кўз ёши тахир.
Сен унинг тушига билдирмай кириб,
Тасалло беролсанг саодат ахир.
Сен-ки, хор вужудни бир кун табиат,
Юлқиб оларкансан дилбар ҳаётдан
Мени шу ишончдан айирма фақат,
Айирма, сен мени шул бир бисотдан..."

Шоирим сиз Аллоҳнинг сўзларини айтганингиз учун ҳам мен учун жуда кадрлисиз. Муқаддас Қуръони Каримнинг "Кофирун "-109-сурасининг маъноси: Макка мушриклари Муҳаммад (с. а. в) га бир шарт қўйиб, шу шартга Муҳаммад (с. а. в.) рози бўлса Муҳаммад (с. а. в)нинг роббисига ибодат қилишларини, айтишади. Уларнинг шарти бўйича бир йил Муҳаммад (с.а.в) уларнинг бутларига сиғинишини, кейинги йил улар Муҳаммад (с.а.в)нинг Раббисига сиғинишини айтадилар. Ана шунда Аллоҳ таоло ўз пайғамбарига ширк аралашган бундай ибодатдан кўра, ҳозирча ҳар икки тараф ўз динида қолиб, ўз динининг афзаллиги ҳақида ўйласин, деган хабар берган.

Устозим, сизнинг эса "Дунёни қизғанма " шеърингизда ҳам худди шундай маъно мужассам бўлган, десам муболаға бўлмайди.

" Дунёни қизғанма, мендан, азизим,
Мен сенинг кўчангдан ўтмасман зинҳор,
Менинг бу оламда ўз айтар сўзим
Ва ўзим сиғинар мозорларим бор...

Дунёни қизғанма мендан азизим,
Сен ичган булоқдан ичмасман асло,
Сен юрган тоғларда қолмагай изим,
Сен кечган дарёдан кечмасман асло.

Дунёни қизғанма мендан азизим,
Қалбингни ёқмасин шубҳа ва сўроқ,
Мен ўзга манзилга тикканман кўзим,
У сенинг кулбангдан жуда ҳам йироқ. "

Энди тасаввур қилинг. Сизни ўз йўлига солмоқчи бўлган "мушрик " у душманми ёки рақиб... худди "Кофирун "дагидай, пайғамбаримизга буюрилганидай иш тутдингиз. Қаранг-а, ҳаётнинг "... сени ютаман..." деган ҳар қандай гирдобларининг даҳшатиға қарамай, эътиқодингизнинг собитлиги, мустаҳкамлиги, ўз қалбингизга, ўз йўлингизга бўлган садоқат ва муҳаббатингиз ўзининг қадди бўйини халқингизга кўрсатди ва яна ҳали узоқ асрларгача кўрсатиб тура олажак.

Сизнинг ҳар бир сатрингиз юракларга малҳам бўлиб боради. Тақдирни қаранг-ки, Дўрмонда бир ҳафта турганимда мана шу уй шоирингизники, лекин у ҳозир Америкада даволанишда дейишди. Қисқаси ҳар борганимда сизни тополмаган бўлсам, тасодифни қаранг-ки, ҳар маъракангизга қатнашиш менга насиб этди. Маййитингиз чиқадиган куни Дўрмонда эдим. Отинойилар десам, жанозага келган ҳар бир аёл биргаликда саловот айтиб ўтиришарди. Уларнинг овозлари ҳалигача кулоғимдан кетган эмас. Уйнинг олдида жаноза ўқилди. Дўрмон ижод

уйининг расмий биноси олдида митинг бўлиб ўтди. Жаноза шундай чиройли, маданиятли бўлиб ўтдики, мен жуда ҳам хайрон қолганман. Фақат Юлдуз қизингиз массичан чиқиб, сизнинг изингиздан югуриб келиб, митингда қатнашди. уйингизда бўлиб ўтган етти маъракангизга эса неварам Гули билан келиб қатнашиб, сизнинг ҳақларингизга дуо қилдик. Ана ўша ерда Ғафур Ғуломнинг Олмос қизини, Назира ас-Саломни, Ҳалима Аҳмедова, Азим Суюннинг рафиқаси Ойгул опани, Зебо Раҳимова, Бибисора Туробовани, устозим Раъно Раҳмонберди қизини умуман шоирларнинг ҳаммасини кўрдик ҳисоб. Сизнинг йил маъракангиз эса мен Тошкентга борган пайтга тўғри келган. Юртдошим шоира Айтижон Аллабергановани кўриш учун Дўрмонга боргандим. У: "-Ҳозир мана шу ерга машина келади. Абдулла Орифнинг йил маъракасига бориб келамиз. Маърака Наврўз ресторанида ташкил қилинган. Аёллар алоҳида жойда, эркаклар алоҳида жойда ўтиради"- деди. У менинг тортинчоқлигимни билиб ҳамма маълумотни бир пасда берди. Бизни у ерга битта машина олиб бориб қўйди. У ерда ҳам мен таниган ва танимаган шоирлар, республиканинг фаол аёллари жам эди. Нега мен булар ҳақда бунча кўп ўйлайман-а... Чунки хотирамнинг қатларида бир ёруғ нур бўлиб турибсиз...

Туманда бўлсин, қўшни вилоятда ёки бошқа туманларда бўлса ҳам сизнинг битта шеърингизни айтиб кейин ўзимникини айтаман.

" Осмон уфқларга сепар кул рангин,

Булутлар чопади ҳорғин, беэга,

Ҳаво нега бунча маъюс ,

Ҳаво нега бунча ғамгин

Оҳ мен сендан ажралдим нега... " Яна кўзларимда илиқлик пайдо бўлди. Йиғлаяпманми... Ҳа, чунки сиз менинг дунёмни, менинг табиатимни куйладингиз. Баҳор эса сизнинг дунёга келган фаслингиз... Наврўз эса сиз туғилган кун.

"Мана бугун наврўзи олам,

Дўстларимга гуллар тутарман.

Қайлардасан, севгили эркам...

Қўлимда гул, сени кутарман,

Умрим бўйи чорлаб ўтарман:

-- Сен баҳорни соғинмадингму?"